

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
«Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік, контроль та аналіз використання виробничих запасів: сучасний стан і перспективи розвитку (на прикладі КП «Одесміськелектротранс»)»

Виконавець:

студентка ЦЗФН 4 курс 1 група

Терзі Ірина Євгеніївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Кубік Валентина Дмитрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

ОДЕСА – 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливою умовою розвитку підприємства й інтенсифікації виробництва продукції є стабільна забезпеченість виробничими запасами та ефективне їх використання. Це передбачається тим, що вартість матеріальних ресурсів має значну питому вагу у витратах будь якого підприємства, відповідно, економне та раціональне використання виробничих запасів сприяє поліпшенню фінансового стану підприємства. З переходом до ринку докорінно змінюється система постачання підприємством виробничих запасів. Суттєво розширяється зона вибору контрагентів сировинного ринку, актуальнішою стає проблема раціонального використання матеріальних ресурсів. Здійснюючи пошук виробничих запасів, підприємство має оцінити структуру попиту і пропозиції, їх динаміку, крім того, враховує можливості та доцільність створення різних запасів, корегуючи їх на зміну умов виробництва та на рівень інфляції. В цих умовах зростає роль обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів як основних складових інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві.

Вибір теми дослідження обумовило існування деяких невирішених питань стосовно обліку та контролю виробничих запасів підприємств у сучасній дійсності. Проведення дослідження надасть змогу надати практичні рекомендації щодо визначення шляхів удосконалення систем обліку й аудиту.

Мета дослідження є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та контролю використання виробничих запасів.

Завдання дослідження:

- визначення сутності запасів як економічної категорії та об'єкту обліку та контролю;
- систематизація ознак класифікації запасів;
- визначення дискусійних питань в межах обліково-аналітичних аспектів дослідження;
- вивчення практичних особливостей обліку виробничих запасів на підприємстві з надання послуг;
- проведення аналітичних досліджень динаміки складу, структури та стану забезпеченості виробничими запасами КП «Одесміськелектротранс»;
- проведення аналізу ефективності використання виробничих запасів на підприємстві.

Об'єктом дослідження виступають процеси обліку, контролю та економічного аналізу руху виробничих запасів на підприємстві. є процеси обліку, контролю та економічного аналізу руху виробничих запасів на підприємстві.

Предметом дослідження є комплекс теоретико-методичних засад щодо інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами у КП «Одесміськелектротранс».

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використовувалися як загальнонаукові, так й специфічні методи пізнання: наукова абстракція, індукція та дедукція, аналіз й синтез, порівняння, вибіркоче

обстеження і групування, експертна оцінка та контрольні питання, тощо.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні документи України, Міжнародні стандарти фінансової звітності, праці вітчизняних і закордонних вчених з питань обліку, контролю та аналізу виробничих запасів, спеціалізовані періодичні видання, навчальні посібники, а також ресурси всесвітньої мережі Інтернет. Практичну інформацію для дослідження нами було отримано безпосередньо на досліджуваному підприємстві, зокрема використовувались накази керівництва, первинні документи, облікові реєстри, форми фінансової звітності тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань) та 17-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок. Основний зміст викладено на 59 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні та методичні основи обліку виробничих запасів»** досліджено питання економічної сутності виробничих запасів, організаційно-методичні засади обліку виробничих запасів, розглянуто класифікації виробничих запасів, розглянуто методи оцінки запасів, схожість національних та міжнародних стандартів обліку запасів, визначено проблеми, які виникають в ході організації обліку запасів.

У другому розділі **«Стан обліку та контролю виробничих запасів у КП «Одесміськелектротранс» КП «Одесміськелектротранс»»** розглянуто організаційно-економічну характеристику базового підприємства, розглянуто організацію обліку та контролю стану та руху виробничих запасів на досліджуваному підприємстві та надано пропозиції щодо його вдосконалення.

У третьому розділі **«Напрямки розвитку та удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ефективності використання виробничих запасів»** зроблено оцінку економічного розвитку підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та проведено аналіз складу, структури та ефективності використання виробничих запасів. Узагальнено проблеми в обліку та контролі на підприємстві та надано рекомендації щодо їх поліпшення.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. На цей час немає єдиного підходу до трактування економічної категорії «запаси». На нашу думку, найбільш оптимальним є наступне визначення запасів: запаси – це складова частина предметів праці, які приймають участь у виготовленні продукції (наданні послуг), , споживаються протягом одного виробничого циклу і всю свою вартість переносять на вартість кінцевого продукту.

2. Для цілей ефективного інформаційного заперечення керівництва підприємства інформацією про склад, структуру, вартість та рух саме виробничих запасів до їх складу доречно віднести ті запаси, перелік яких запропоновано в Плані рахунків бухгалтерського обліку, при цьому доречно до Наказу про облікову політику сформулювати як додаток Перелік аналітичних рахунків, для більш коректного обліку виробничих запасів з метою правильної організації обліку та управління.

3. Необхідно вирішувати проблеми відмінностей між національними та міжнародними стандартами з бухгалтерського обліку запасів. У дослідженні виявлено суттєві розбіжності ведення бухгалтерського обліку запасів згідно НП(с)БО 9 «Запаси» та МСБО (IAS) 2 «Запаси».

4. Основною гіпотезою дослідження є припущення, що методологія і організація обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами потребує удосконалення. Зміни необхідні насамперед у частині підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства. Одним напрямом вирішення даних проблемних питань є запровадження на підприємстві інформаційних технологій обробки економічної інформації.

5. Порівняння різних методів оцінювання виробничих запасів при їх вибутті дає підстави обґрунтувати наступні аспекти:

- найменш ризикованим і найпростішим для використання є метод середньозваженої собівартості запасів. Недоліком вказаного методу є складність визначення середньої ціни в умовах, коли запаси надходять або витрачаються щоденно. Перевага методу оцінки за середньозваженою собівартістю полягає у тому, що оцінку вартості відпущених запасів та їх залишків можна отримати одразу в момент здійснення операції, що дає об'єктивну інформацію про вартість запасів і практично не дозволяє здійснювати маніпуляції з цифрами;

- найбільш логічним і обґрунтованим вважаємо оцінку запасів за методом FIFO. Даний метод базується на хронології надходження, тобто на припущенні, що одиниці запасів, які були придбані першими, продаються чи використовуються першими, що запобігає їх псуванню, а також, що грошова одиниця є стабільною. Даний метод може використовуватись на підприємствах, які вважають за необхідне максимізувати показник прибутку.

6. Велику роль відіграє також автоматизація обліку руху виробничих запасів. Оскільки збільшуються обсяги облікової інформації, ставляться все більші вимоги до швидкості обробки інформації для прийняття оперативних управлінських рішень. Вирішенню цієї проблеми допомагає використання програмних засобів обробки даних.

7. Проаналізувавши показники ліквідності КП «Одеськміськелектротранс» не є досить платоспроможним підприємством і за умови правильної стратегії розвитку виробництва підприємство має змогу бути фінансово незалежним.

8. Підприємство не є фінансово стійким, але спостерігається тенденція по незначному покращенню деяких показників. Проаналізувавши в дослідженні видно, що на підприємстві власних оборотних коштів за період проведення досліджень з

2018 по 2020 роки недостатньо для того, щоб повністю профінансувати його запаси. Довгострокових зобов'язань також було недостатньо для покриття нестачі власних оборотних коштів для фінансування потреби підприємства в запасах (нестача власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань для покриття запасів збільшилася з 220958 тис. грн. у 2018р. до 347693 тис.грн. у 2020 р., або на 157,4%). Нестача власних та довгострокових джерел покриття запасів прослідковується протягом всього часу дослідження у 2018-2020 рр. Зростання величини запасів до 101611 тис.грн. у 2020р. також дещо ускладнило покриття запасів загальними джерелами підприємства. Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості КП «Одеськміськелектротранс» свідчить про те, що протягом досліджуваного періоду фінансовий стан організації є кризовим (0.0.0), зокрема підприємству необхідно зменшити розміри позикових коштів та збільшити обсяги власного капіталу. Але слід зазначити, що нестача коштів на 1 грн. запасів у 2020 році знизилася до 3,42 грн., що є позитивним показником у зміцненні фінансової стійкості підприємства.

9. Відображається надходження виробничих запасів на КП «Одеськміськелектротранс» в наступних документах: Оборотно-сальдова відомість по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками». Запаси, які надійшли на підприємство КП «Одеськміськелектротранс», приймаються на облік на підставі документів постачальника і оформляються записом по дебету рахунка 20 «Виробничі запаси» (відповідні субрахунки) в кореспонденції і кредитом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками».

10. Для обліку витрат виробничих запасів у виробництві основним первинним документом на відпуск матеріалів у виробництво є вимога (ф. № М-10 та № М-11)) накладною-вимогою на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів або акти на витрачання матеріалів.

11. На КП «Одеськміськелектротранс» відпуск і списання виробничих запасів зі складів підприємства здійснюється у відповідності до методичних рекомендацій і вимог законодавства. Для контролю матеріалів на складі КП «Одеськміськелектротранс» ведеться «Відомість обліку матеріалів на складі» (в електронному вигляді), в ній обліковуються такі матеріали, як: матеріали (основні та допоміжні), запчастини, інструменти, канцтовари, метали та інше.

12. Згідно із проведеними розрахунками видно, що оборотні активи підприємства мають тенденцію збільшення частки оборотного капіталу. Про що свідчить, у першу чергу, коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (він збільшився з 0,13 до 0,24). Також зазначимо, що протягом усього досліджуваного періоду структура активів підприємства є важкою (це означає, що питома вага необоротних активів у складі майна товариства більше 40%).

13. Аналіз даних показав, що ефективність використання запасів погіршилася. Видно, що обсяги ділової активності підприємства зменшились, що підтверджується зменшенням чистої виручки від реалізації продукції у 2020 році до 143968 тис. грн.,це було пов'язано в першу чергу з пандемією Covid. Коли підприємство не працювало у зв'язку з локдаунами, а також а цей час підприємство багато приділяло уваги реконструкції шляхопроводів та рухомих потягів.

Разом з тим, спостерігається позитивна динаміка таких показників як матеріалоемність та матеріаловіддача реалізованої продукції. Якщо у 2018 році на кожну гривню, вкладену у сировину та матеріали припадав обсяг реалізації продукції у розмірі 0,70 грн., то у 2020 році зменшився до 0,48 грн. Також зменшилась питома вага матеріальних витрат у структурі собівартості реалізованої продукції на 2018-2020 роки з 22% до 10,8 %.

15. Сильними сторонами КП «Одеськміськелектротранс» є висока якість надання послуг. На підприємство впливають не лише фактори економіки, а також і політична ситуація в країні. До слабких сторін можна віднести невелику увагу зі сторони державної влади на даний сектор економіки. Також дуже вплинуло на прибуток призупинення роботи міськелектротранспорту під час запровадження локдаунів у зв'язку з пандемією, проведенням реконструкції тощо. Але підприємство має можливості використати перспективи своїх послуг та підприємства в цілому. Вважаємо доцільним вихід на нові ринки надання послуг – екскурсійні маршрути, надання послуг корпоративного обслуговування тощо.

16. Таким чином, економічна служба КП «Одеськміськелектротранс» повинна зосередитися на наступних заходах:

- здійснювати постійний моніторинг формування матеріальних запасів і зміну їхньої структури для оцінки забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами;
- перевірити обґрунтованість норм виробничих запасів і потребу в матеріальних ресурсах.

Більш жорсткого контролю потребують моніторинг строків і обсягів поставок матеріалів за укладеними договорами, який повинен бути пов'язаний з перевіркою запасів відповідних матеріалів на складі. Наявні виробничі запаси мають задовольняти потреби підприємства у матеріалах на період між поставками. Враховуючи номенклатуру матеріалів, які використовуються на підприємстві слід більш обґрунтовано підходити до визначення потреби у тих матеріалах та запчастинах, які мають найбільшу частку у витратах підприємства, а також у дорогих і дефіцитних.

17. Економічна служба підприємства повинна систематично на основі суворого контролю систематично регулювати величину таких запасів як запчастини, комплектуючі, дерматин тощо. За такими видами запасів, як запчастини та комплектуючі повинні переглядати один раз на квартал. Що стосується перевірки наявних запасів – один раз на рік. Як бачимо, наведені розрахунки не потребують великої трудомісткості; вони повинні охоплювати усі види послуг, що дозволить побудувати ефективну систему контролю за рухом виробничих запасів. Це, у свою чергу, дасть можливість уникнути негативних наслідків нестачі виробничих запасів для забезпечення безперебійної операційної діяльності.

18. Пропонуємо наступні шляхи подолання проблем в організації обліку виробничих запасів на підприємстві:

- підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації;

- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів;
- узгодження механізмів бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів;
- обґрунтування системи обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва;
- чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів).

Запропоновані удосконалення системи управління виробничими запасами забезпечить підприємству безперебійність виробничого процесу та надасть змогу приймати ефективні управлінські рішення стосовно усієї діяльності в цілому.

АНОТАЦІЯ

Терзі І.Є., «Облік, контроль та аналіз використання виробничих запасів: сучасний стан і перспективи розвитку (на прикладі КП «Одесміськелектротранс»».

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою « Облік і аудит »,
Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2022.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти визначення поняття «виробничі запаси», їх класифікації та оцінки, організаційно-методичних засад обліку, контролю та аналізу використання виробничих запасів.

Проаналізовано економічний стан КП «Одесміськелектротранс», діючий стан обліку та контролю руху виробничих запасів та встановлено, що облік ведеться у відповідності до чинного законодавства, проте потребує деяких вдосконалень.

Запропоновано розробку та затвердження облікової політики та документообігу, визначити матеріально-відповідальну особи та її обов'язки, удосконалити систему автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтувати раціональні методи проведення інвентаризації виробничих запасів, чітко організувати обліково-контрольні процедури руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів).

Ключові слова: виробничі запаси, класифікація запасів, оцінка виробничих запасів, синтетичний та аналітичний облік, інвентаризація

ANNOTATION

Terzi I.E., Accounting, control and analysis of the use of productive supplies: current status and prospects for development (on the example of Odesmiskelektrotrans ME),

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program « Accounting and audit ».
Odessa National Economics University.– Odessa, 2022.

The work deals with the theoretical aspects of determination of concept "productive supplies", their classification and estimation, organizationally-methodical principles of account and audit of the use of productive supplies are in-process examined.

Author analysis the economic condition Author analysis the economic condition of Odesmiskelektrotrans ME, the current state of accounting and control of inventories and analyzed that the accounting is conducted in accordance with current legislation, but needs some improvements.

It is proposed to develop and approve accounting policy and document management, to determine the materially responsible person and his responsibilities, to improve the system of automation of accounting and analytical work in inventory management and to substantiate rational methods of inventory inventory, to clearly organize accounting and control procedures application of accounting techniques by centers of responsibility, control measures and operational regulation of inventory processes).

Keywords: production stocks, classification of stocks, estimation of production stocks, synthetic and analytical accounting, inventory